

การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความความยากจน กรณีศึกษา จังหวัดภูเก็ต The Development of the Social Welfare System to Eradicate Poverty: A Case Study of Phuket Province

ประภาศรี อึ้งกุล¹

¹ สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 21 หมู่ที่ 6 ถนนเทพกระษัตรี ตำบลรัษฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

โทรศัพท์ 076-240474-6 E-mail: Prapasri_prof@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสวัสดิการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความความยากจน กรณีศึกษา ตำบลกะรน วิชิต และ รัชฎา จังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของพื้นที่สวัสดิการชุมชน ศึกษากระบวนการบริหารจัดการด้านงาน เงิน คนที่ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ตประสบความสำเร็จ และพัฒนาศักยภาพสวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ตที่มุ่งเน้นภาคประชาชนเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความความยากจน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดภูเก็ต ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 40 ผู้บริหารโรงเรียน ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้นำและสมาชิกกลุ่มอาชีพ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอิสระ ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต คณะที่ปรึกษา คณะกรรมการสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน นักพัฒนาชุมชน นักสวัสดิการสังคม นักวิชาการ และนักศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล มีการประมวลผลข้อมูลจากแบบสำรวจบริบท ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สัมภาษณ์ระดับลึก โดยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษา ได้แก่ การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ทั่วไป การสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกต การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนวิเคราะห์องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนถอดบทเรียน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับผู้นำ สมาชิก หน่วยงาน และสรุปสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพกองทุนสวัสดิการชุมชน ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2555 **บริบทความความยากจน**ของพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 ตำบล พบความความยากจนในภาพรวมคือ มีหนี้สิน คนจนส่วนใหญ่เกิดจากความพิการ อายุมาก ถูกทอดทิ้ง ขาดรายได้ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ไม่ส่งเสริมอาชีพต่อเนื่อง ขาดการหาแหล่งผลิตต้นทุนต่ำ ไม่มีช่องทางทางการตลาด และไม่มี การแก้ไขปัญหาในระยะยาว การแก้ไขปัญหาโดยภาครัฐ ได้แก่ การแจกเบี้ยยังชีพ เงินสงเคราะห์ มีกองทุนช่วยเหลือเบื้องต้นตามกรณี **การบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนด้านงาน** กองทุนสวัสดิการชุมชน 3 ตำบลดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความความยากจนในชุมชน คือ ให้ความรู้ เกี่ยวกับการออมกับประชาชน การชักชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนฯ ประสานงานกับเทศบาล และหน่วยงานอื่นๆ ให้ความช่วยเหลือกับสมาชิกกองทุนฯ ที่มีฐานะยากจน เมื่อประสบความลำบาก ยากเข็ญ เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ด้อยโอกาส ช่วยเหลือผู้พิการ ส่งเสริมอาชีพ แผนงานที่จะทำในอนาคตเพื่อแก้ไขปัญหาความความยากจน คือ ปลูกฝังการออมให้กับสมาชิก มุ่งสู่ระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับ ประถมศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเข้ามาส่งเสริมอาชีพ ให้กับสมาชิก ขอรับบริจาคเงินเพื่อหารายได้เข้าสู่กองทุนฯ เพิ่มเติม อดทนจนงบประมาณในการสมัครสมาชิก โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสในชุมชน มีโครงการหารายได้เข้าสู่กองทุน การประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มจำนวน สมาชิก พัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุน จัดสวัสดิการให้ครอบคลุม

และเหมาะสมยิ่งขึ้น ลงทุนในวิสาหกิจชุมชนเพื่อขยายฐานพัฒนากองทุน ในลักษณะเครือข่ายชุมชน การบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนด้านเงิน กองทุนสวัสดิการชุมชน 3 ตำบล ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความ ความยากจนในชุมชน คือ การหาเงินเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชน โดยวิธีการเก็บ เงินสมทบ การรับบริจาค และขอความสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ การทำกิจกรรมหารายได้เสริม และการเพิ่มจำนวนสมาชิก **การบริหาร จัดการสวัสดิการชุมชนด้านคน** กองทุนสวัสดิการชุมชน 3 ตำบล ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความความยากจนในชุมชน คือ พัฒนา คณะกรรมการให้มีคุณภาพ ชุมชน จัดประชุมคณะกรรมการเพื่ออบรม เสริมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานกองทุนสวัสดิการ **เงื่อนไขและกระบวนการ ที่ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนประสบผลสำเร็จ** คือ 1) การจัดทำคู่มือ การปฏิบัติงานของกองทุนให้เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง มีการประชาสัมพันธ์ใน ภาพรวมของกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่ระดับจังหวัด การพัฒนาฐาน ระบบข้อมูลของสมาชิก 2) ระบบการวางแผนและการบริหารงานในกองทุน สวัสดิการชุมชนมีประสิทธิภาพ มีความถูกต้อง และโปร่งใส 3) การเตรียม ความพร้อมเรื่องสถานที่และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ 4) การพัฒนาศักยภาพ คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง 5) การรับสมาชิกเพิ่มขึ้นและมีทุกวัย 6) การสร้าง แรงจูงใจเพื่อดึงคนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานในกองทุนสวัสดิการชุมชน 7) ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เชื่อมโยงทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมใน กองทุนสวัสดิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นศูนย์กลางในการ ประสานงานระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนกับกลุ่มอาชีพต่างๆ สถานศึกษา หน่วยงานอื่นที่ส่งเสริมให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเข้มแข็ง 8) การประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพด้านบริหาร จัดการให้กับคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 18 กองทุนอย่าง ต่อเนื่อง 9) ประชุมทำความเข้าใจเรื่องสวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชน ให้กับประชาชน สร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของ กองทุนสวัสดิการชุมชน ด้านการช่วยเหลือกัน การพึ่งตนเอง

คำสำคัญ: การพัฒนา ระบบสวัสดิการชุมชน ความความยากจน

Abstract

This research was conducted from January to December 2012. The purposes of the research were to investigate the context of the community, its management process including work, finance, and human resources to make this project successful, and to develop the potential of the community to eradicate poverty within their community. There were 3 communities involved in this study: Karon, Wichit, and Rasada. The sample group included community leaders, local administrative unit administrators, directors of the Phuket Social Development and Human Security Department and the Social

Development Unit 40, school administrators, leaders of occupational groups, community development officers, volunteers, savings groups, and housewives. The data was collected by surveys, focus group discussions, in-depth interviews, and observation. The results were as follows:

Context of the Communities: Most of the residents in the 3 communities were poor and indebted. Most of them were old, unemployed, and earned insufficient income. These people lacked opportunities to obtain low cost investment and marketing for their products. They received the following support from the government: support money, and basic funds. Management Process of the Communities: **Work:** The staff of the social welfare funds of the three communities have trained their people about how to save the money, persuaded people to be members of the funds, and have collaborated with the Municipality and other involved units to assist the troubled members including providing scholarships for children and assisting the disabled. The future plans of the community social welfare funds of the three communities were: educating children in the schools about saving, providing supplementary income for the members of the fund, raising funds for the disabled, recruiting more members, and developing the committee's potential. **Finance:** The social welfare funds of the three communities have used several ways of fund raisings including collecting member fees, raising funds, asking for donations, and support from other units, organizing activities and trying to recruit more members. **Human Resources:** The social welfare funds of the three communities have improved the performance of the committee members of the funds by providing them with training about the social welfare funds. **Factors affecting the success of the community social welfare fund:** 1) The committee members should have guidelines for their work, inform the public about the fund, and develop a database of the members; 2) The management and planning process of the fund should be efficient and transparent; 3) There should be sufficient material and space for work; 4) The committee members should be trained about sufficiency economy; 5) Fund members should come from a wider age group; 6) Young people should be motivated to work for the fund; 7) The committee members should work on collaborating with every unit; 8) The committee members in every fund should continuously cooperate among themselves to improve their performance; 9) The residents of the community should be aware that the social welfare fund could make the community strong and self reliant.

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ ให้แก่ ปักแจก ครอบครัวยุคน สังคม และประเทศ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 พร้อมทั้งขยายการลงทุนของประเทศที่มีศักยภาพ เป็น 6 ทู่น ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญา เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ก้าวสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิต บริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยมาปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน สร้างความยั่งยืนของภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร และพลังงานรวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลและความสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนและทุกระดับ เป็นฐานการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและสมดุล มุ่งสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นธรรม [1]

สวัสดิการของชุมชนที่จัดขึ้นโดยชุมชนและเพื่อชุมชน จึงเป็นหลักประกันความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตของคนในชุมชนที่ใกล้ชิดตัวและมีความเป็นไปได้ที่จะแก้ไขปัญหาได้มาก เกิดกระบวนการศึกษาเรียนรู้เรื่องทุนทางสังคมขึ้นในชุมชนที่พร้อมจะพึ่งตนเอง ซึ่งในระยะเวลาต่อมา รู้จักกันในชื่อว่า ชุมชนเข้มแข็ง เกิดพื้นที่ที่รุดทุนสวัสดิการชาวบ้านทั่วประเทศ เป็นพื้นที่ต้นแบบที่จะขยายผลในรูปแบบของการจัดสวัสดิการให้กับชุมชนอื่นๆ การก่อเกิดสวัสดิการสามารถจัดได้อย่างหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ [2]

จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีความยากจนแบบสังคมเมือง มีความยากจนหลายมิติ คนจนของจังหวัดภูเก็ตจึงอาจมีความแตกต่างจากคนจนที่อื่น จากการประสพภัยธรรมชาติ “สึนามิ” ในปี พ.ศ. 2547 ทำให้การช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันกลับมามีความสำคัญอีกครั้ง จังหวัดภูเก็ต มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 18 แห่ง การศึกษาในครั้งนี้ เลือกศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกะรน วิชิต และรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต [3]

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของพื้นที่สวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการที่ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ตประสบผลสำเร็จ
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพสวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ตในการแก้ไขปัญหาความยากจน

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัยและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ภายใต้อาณัติการเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน ภายนอกประเทศที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ ผลกระทบได้ยาก แม้ว่าในภาพรวมสังคมไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไป แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ของประเทศให้เข้มแข็ง ทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนา ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีภาวะวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมือง เตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสัจนิยมใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สมชัย จิตสุชน และคณะ [4] ได้ศึกษาวิจัยเรื่องระบบสวัสดิการถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2560 จากการศึกษาวิจัยพบว่า การใช้หลักคิดว่าสวัสดิการพื้นฐานเป็นสิทธิ ย่อมหมายถึง สวัสดิการนั้นเป็น “สวัสดิการถ้วนหน้า” ซึ่งปัจจุบันสวัสดิการพื้นฐานของไทยหลายอย่างมีลักษณะถ้วนหน้าแล้วเช่น การประกันสุขภาพ นโยบายเรียนฟรี 15 ปี เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นต้น แต่สวัสดิการพื้นฐานอีกหลายประการก็ยังไม่ถ้วนหน้าเท่าที่ควร หากใช้หลักสากลว่าด้วยสวัสดิการพื้นฐานถ้วนหน้า สังคมไทยก็ต้องเพิ่มสวัสดิการให้กับคนที่ตกหล่นจากระบบสวัสดิการปัจจุบัน แต่ก็ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ทางการเงินและการบริหารจัดการ ด้วยว่าสังคมไทยต้องรับภาระได้ และพร้อมใจกันในการจัดการ โดยภาคส่วนต่างๆ ต้องเข้ามามีบทบาทไม่ว่าจะเป็นชุมชน ภาคธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหากำไร เป็นต้น

คณะวิจัยคณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ [5] ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย เสนอต่อสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมของประเทศไทย กลไกของนโยบาย กลไกการบริหารจัดการ และกลไกการดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา และอุปสรรค ทางเลือกของรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งทิศทางการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยในอนาคต วิถีวิทยาของการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษา ได้แก่ การประชุมระดมสมองผู้เกี่ยวข้อง 4 ภาค ควบคู่กับการสัมภาษณ์เจาะลึก

ผู้บริหารระดับสูง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมไทย พบว่า มีรากฐานจากการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม รวมทั้งอิทธิพลจากแนวคิดตะวันตก กระแสโลกาภิวัตน์ รูปแบบสวัสดิการสังคมเป็นการบูรณาการ ผสมผสานความหลากหลายเข้าด้วยกันทั้งแนวคิด วิธีการ หลักการ รูปแบบในการจัดสวัสดิการที่ค้นพบมี 3 แบบ ได้แก่ 1) สวัสดิการสังคมกระแสหลัก 2) สวัสดิการสังคมกระแสรองหรือกระแสทางเลือก 3) สวัสดิการท้องถิ่น

2. กลไกนโยบาย การบริหารจัดการ และกลไกการดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย พบว่า 1) กลไกของนโยบาย ควรพัฒนานโยบายสวัสดิการสังคมให้มีความเป็นสาธารณะมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำนโยบายในประเด็นต่างๆ หรือใช้งานวิจัยเป็นฐาน ควรสร้างระบบสวัสดิการสังคมทั้งกระแสหลักและกระแสรองควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักกฎหมายให้ทันกับปัญหาสังคมใหม่ๆ 2) กลไกการบริหารจัดการและกลไกการดำเนินงาน ควรสร้างกลไกการบริหารจัดการระบบงาน ผ่านการประเมินผลในระบบเปิด ควรสร้างการเงินการคลัง และการจัดตั้งกองทุนที่พัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ควรกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการงานสวัสดิการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม 3) กลไกการดำเนินงาน ควรเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรบริการแบบครบวงจรเบ็ดเสร็จ ควรเสริมสร้างและขยายระบบอาสาสมัครเพื่อสังคม และควรมีระบบเสริมความรู้ พัฒนาทักษะในการเข้าถึงปัญหา คอยเป็นผู้เฝ้าระวังทางสังคม ควรเสริมกลไกการประสานงานรูปแบบต่างๆ และการสร้างและพัฒนาระบบประสานงานที่หลากหลายมิติ ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานทางสังคมในชุมชน

3. จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคของรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน 1) จุดแข็ง พบว่า ชุมชนทั่วไปมีฐานวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง และส่งผลให้เกิดการสร้างฐานสวัสดิการนอกระบบขึ้นมาเป็นทางเลือกที่มีพลังในสังคมไทย 2) จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคพบว่า กลไกระดับนโยบาย กระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ในความหมายที่กว้างขวางและเชื่อมโยงเป็นองค์รวม กฎหมาย มาตรการ และระเบียบการดำเนินงานยังขาดความยืดหยุ่นและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานที่คล่องตัว การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมมีไม่เพียงพอ

4. ทางเลือกและทิศทางของการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย ทิศทางในอนาคตจะเข้าสู่รูปแบบพหุลักษณะมากขึ้น มีรูปแบบการสวัสดิการที่หลากหลาย เน้นความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เน้นวิธีการทำงานที่ผสมผสานหลายวิธีการ

4. วิธีดำเนินงาน

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participative Action Research: PAR) ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนวิชาการวางแผนและนโยบายทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างทีมงาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม ได้แก่

1. ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน จำนวน 6 คน

2. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 7 คน

3. ผู้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดภูเก็ต ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 40 ผู้บริหารโรงเรียน ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม จำนวน 4 คน

4. ผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอิสระ จำนวน 28 คน

5. ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต จำนวน 1 คน

6. คณะที่ปรึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนของ 3 พื้นที่ จำนวน 6 คน

7. คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเป้าหมาย 3 พื้นที่ จำนวน 63 คน

8. เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน นักสวัสดิการสังคม จำนวน 8 คน

9. นักวิชาการ จำนวน 3 คน

10. สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน 3 พื้นที่ จำนวน 42 คน

11. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาสาสมัคร อื่นๆ

จำนวน 12 คน

12. นักศึกษา จำนวน 130 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากการสำรวจบริบทจังหวัด ชุมชน กองทุน มีการประมวลผลข้อมูล โดยจัดระบบการเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ มีการประมวลผลข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสำรวจจากแบบสำรวจบริบทชุมชน เป็นข้อมูลชุดเดียวกัน

2. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มีการประมวลผลข้อมูล จำแนกเป็นชุดย่อย ตามพื้นที่เป้าหมาย มีการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นชุดเดียวกันทุกครั้งที่สิ้นสุดการสนทนากลุ่ม คณะวิจัยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้คำอธิบายกับข้อมูล และเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ระดับลึก มีการประมวลผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำเป็นระยะๆ ทุกครั้งที่สิ้นสุดการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนในแต่ละวัน จะต้องมีการถอดเทปที่สัมภาษณ์และเขียนรายละเอียดของการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์คนต่อไป โดยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้คำอธิบายกับข้อมูล และเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี

วิธีการศึกษา ได้แก่ 1) การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การสัมภาษณ์ทั่วไป 3) การสัมภาษณ์ระดับลึก 4) การสังเกต 5) การสนทนากลุ่ม 6) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนวิเคราะห์องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย 7) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนถอดบทเรียน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับผู้นำ สมาชิก หน่วยงาน และ 8) สรุปสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อการขยายผล

ระยะเวลาทำการวิจัย คือ เดือนมกราคม – ธันวาคม 2555

5. ผลการศึกษา/การทดลอง

บริบทชุมชนของพื้นที่สวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ตที่ศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรัชฎา มีการก่อตั้งกองทุนเมื่อวันที่ 2 เดือนตุลาคม พ.ศ.2548 สมาชิกแรกเริ่มมีจำนวน 83 คน สมาชิกปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 228 คน เงินกองทุนเริ่มแรก มีจำนวน 1,740

บาท เงินกองทุนปัจจุบันมีจำนวน 623,329.69 บาท กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสวีต มีการก่อตั้งกองทุนเมื่อวันที่ 9 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2550 สมาชิกแรกเริ่มมีจำนวน 95 คน สมาชิกปัจจุบัน มีจำนวนทั้งหมด 779 คน เงินกองทุนเริ่มแรก มีจำนวน 20,380 บาท เงินกองทุนปัจจุบันมีจำนวน 921,965.25 บาท กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกะรน มีการก่อตั้งกองทุนเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2550 มีสมาชิกกองทุนแรกตั้ง จำนวน 25 คน เงินกองทุนเริ่มแรกมีจำนวน 23,941 บาท สมาชิกปัจจุบัน มีจำนวนทั้งหมด 141 คน เงินกองทุนปัจจุบัน มีจำนวน 345,190 บาท

คนจนหรือความยากจนในภาพรวมของจังหวัดภูเก็ต คือ มีหนี้สิน มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ ไม่สามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้ คนจนส่วนใหญ่เกิดจากความพิการ อายุมาก ถูกทอดทิ้ง ขาดรายได้ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ การแก้ไขปัญหาโดยภาครัฐมีการแจกเบี้ยยังชีพ มีกองทุนช่วยเหลือเบื้องต้นตามกรณี มีการให้ความช่วยเหลือเป็นรายๆ ส่วนใหญ่จะรับเงินสงเคราะห์ ไม่ส่งเสริมอาชีพต่อเนื่องอย่างจริงจัง ไม่มีการวางแผนอนาคต เช่น การส่งเสริมอาชีพ ขาดการหาแหล่งผลิตต้นทุนต่ำ อาชีพที่ถนัดและเหมาะสม และที่สำคัญขาดช่องทางทางการตลาด ไม่มีการแก้ไขปัญหาในระยะยาว

กระบวนการบริหารจัดการที่ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชน

จังหวัดภูเก็ตประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนด้านงาน กองทุนสวัสดิการชุมชน 3 แห่ง ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชน คือ ให้ความรู้เกี่ยวกับการออมให้กับประชาชนในชุมชน ประสานงานกับเทศบาล และหน่วยงานอื่นๆ ให้ความช่วยเหลือกับสมาชิกกองทุนฯ ในการส่งเสริมอาชีพ ให้การช่วยเหลือสมาชิกหรือบุคคลในครอบครัวของสมาชิกกองทุนฯ ที่มีฐานะยากจน การชักชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนฯ การให้เงินช่วยเหลือเมื่อสมาชิกประสบความลำบากยากแค้น เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ด้อยโอกาส ช่วยเหลือผู้พิการ แผนงานที่จะทำในอนาคตเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน คือ ปลุกฝังการออมให้กับสมาชิกในครอบครัว และมุ่งเข้าสู่ระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ให้รู้คุณค่าของการออมมากขึ้น ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกในกองทุนฯ ขอรับบริจาคเงินเพื่อหารายได้เข้าสู่กองทุนฯ เพิ่มเติม มีโครงการจะทำสินค้าเพื่อหารายได้เข้าสู่กองทุนฯ ขยายการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มจำนวนสมาชิก พัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการเพื่อความก้าวหน้าในการดำเนินงาน จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกให้มีความครอบคลุมและมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ลงทุนในวิสาหกิจชุมชนเพื่อขยายฐานพัฒนากองทุน ขยายกองทุนในลักษณะเครือข่ายชุมชน และขยายโอกาสให้กับผู้ด้อยโอกาส โดยการขอรับจากภาครัฐและเอกชนให้อุดหนุนงบประมาณการสมัครสมาชิกให้ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนครบทุกหมู่บ้าน

การบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนด้านเงิน กองทุนสวัสดิการชุมชน 3 แห่ง ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชน คือ การหาเงินเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชน โดยวิธีการเก็บเงินสมทบจากสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน การรับบริจาค และขอความสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 40 (ศพส. 40) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) รัฐบาล การทำกิจกรรมหารายได้เสริม และการเพิ่มจำนวนสมาชิก การบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนด้านคน กองทุนสวัสดิการชุมชน 3 แห่ง ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชน คือ ปรับปรุงคณะกรรมการให้มีคุณภาพ จัดประชุมคณะกรรมการ ทุกๆ 3 เดือน

อบรมเสริมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานกองทุนสวัสดิการชุมชนให้กับ คณะกรรมการ สมาชิก และประชาชนผู้สนใจ

เงื่อนไขและกระบวนการที่ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชน ประสบผลสำเร็จ คือ 1) การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของกองทุนให้เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง ได้แก่ กำหนดข้อระเบียบว่าด้วยบทบาทหน้าที่ของสมาชิกให้ชัดเจน กำหนดระยะเวลาการเป็นสมาชิก การฟื้นฟูสภาพของสมาชิก การประชุมของคณะกรรมการและสมาชิก เสริมสร้างความรับผิดชอบของสมาชิก 2) ระบบการวางแผนและการบริหารงานในกองทุนสวัสดิการชุมชนต้องมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 3) การเตรียมความพร้อมในเรื่องของสถานที่และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ การจัดทำสื่อมัลติมีเดียและอุปกรณ์ที่ทันสมัย ถูกต้อง ชัดเจน 4) การพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน 5) การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแก่ คณะกรรมการและสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน 6) การหาฐานสมาชิกที่เพิ่มขึ้นและมีสมาชิกในทุกวัย 7) การสร้างแรงจูงใจเพื่อดึงคนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานในกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยให้ผลประโยชน์ตอบแทนบ้างตามความเหมาะสม 8) ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น มีการเชื่อมโยงหน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกองทุนสวัสดิการ เชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครพัฒนาสังคม กลุ่มอาชีพ แม่บ้านในตำบลให้เข้ามามีส่วนร่วม ต้องเริ่มจากคนภายในครอบครัว และเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในกองทุนสวัสดิการก่อน เพื่อเป็นตัวอย่งให้แก่บุคคลอื่น 9) มีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพด้านบริหารจัดการให้กับคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 18 กองทุนอย่างต่อเนื่อง 10) ประชุมทำความเข้าใจเรื่องสวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชนให้กับประชาชน 11) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนกับกลุ่มอาชีพต่างๆ สถานการศึกษา หน่วยงานอื่นที่ส่งเสริมให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเข้มแข็ง 12) มีการประชาสัมพันธ์ในภาพรวมของกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่ระดับจังหวัด 13) การพัฒนาฐานระบบข้อมูลของสมาชิก 14) ต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของกองทุนสวัสดิการชุมชนในด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพึ่งตนเอง 15) ระบบการบริหารจัดการในกองทุนต้องมีความถูกต้อง โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และต้องขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง

พัฒนาศักยภาพสวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ตในการแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาศักยภาพสวัสดิการชุมชน โดยการศึกษาดูงานคณะวิจัยได้นำคณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนของพื้นที่ศึกษา ศึกษาดูงานแนวคิดนำไปสู่การปฏิบัติด้านเศรษฐกิจพอเพียง ณ สวนลุงนิล บ้านทอนอม ตำบลช่องไม้แก้ว อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร โครงการพระราชดำรินองใหญ่ บ้านหัววัง ตำบลบางลึก อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร และชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท หาดวีวัฒน์ ตำบลสะพาน อำเภอบะพิว จังหวัดชุมพร

การพัฒนาศักยภาพสวัสดิการชุมชนโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกระษेत्र เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การฝึกอบรมการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลลวซิด เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชน รับสมัครสมาชิกใหม่ และเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรัชฎา เข้าร่วมประชุมการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรัชฎาร่วมกันกับนายกเทศมนตรีตำบลรัชฎา และได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดเก็บข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนด้วยระบบคอมพิวเตอร์

6. การอภิปรายผล

การศึกษาพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา จังหวัดภูเก็ต ปี 2555 เป็นการศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกระษेत्र กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลลวซิด และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรัชฎา ผลของการศึกษาพบว่า

บริบทความยากจนของพื้นที่เป้าหมาย 3 แห่ง มีความยากจนแบบสังคมเมือง ประชาชนมีวิถีชีวิตทำมาหากิน ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ไม่เพียงแต่เศรษฐกิจเท่านั้น ยังมีการเรียกร้องสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐาน การเข้าถึงสิทธิ การเข้าถึงโอกาสซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญา เวชชัย และ กิติพัฒน์ นนท์ปัทมดล [6] ที่กล่าวว่าคนจนในมิติใหม่ ความยากจนในมิติที่ลึกซึ้งกว่ามิติทางเศรษฐกิจ เพราะกลุ่มคนจน กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เป็นผู้เผชิญความยากจนในเชิงโอกาส จนอำนาจ จนทางเลือกในชีวิต วิถีชีวิตของพวกเขาบางกลุ่มสะท้อนถึงการถูกทำให้จนศักดิ์ศรี จนปัญหาที่จะคิดแก้ปัญหาในวิถีทางอื่นๆ การแก้ไขปัญหาความยากจนไม่สามารถจะแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว

บริบทกองทุนสวัสดิการชุมชนของพื้นที่เป้าหมาย 3 แห่ง จากการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการดำเนินงาน เงิน คน และผลที่เกิดขึ้นระดับบุคคล กลุ่ม จังหวัด ยังมีวิธีการทำงานสนองนโยบายภาครัฐ สืบเนื่องจากมีนโยบายจากภาครัฐให้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนทุกตำบล ในปี พ.ศ. 2540 มีนโยบายสนับสนุนเงินสมทบจากภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาชน 1 : 1 : 1 กรณีของจังหวัดภูเก็ต องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีนโยบายสมทบเงินช่วยเหลือตำบลละ 2 แสนบาท เนื่องจากกองทุนสวัสดิการชุมชนบางแห่งได้รับเงินจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือเทศบาลแล้ว จึงเกิดความซ้ำซ้อน การตีความ 1 : 1 : 1 ยังไม่ชัดเจน ทั้งยังติดขัดที่ระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับ จึงทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนหลายแห่งยังไม่ได้เงินอุดหนุนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อปท.) กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกระษेत्र ยังไม่ได้รับเงินสมทบทั้งจากเทศบาลตำบลกระษेत्र และ อบจ. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลลวซิด ได้รับเงินสมทบจากเทศบาลตำบลลวซิด ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2548 แต่ยังไม่ได้รับเงินสมทบจาก อบจ. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรัชฎา เพิ่งได้รับการสมทบจากเทศบาลตำบลรัชฎา เริ่มปี พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมเวทีถอดบทเรียน 3 ระดับ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2555 มีนายกเทศมนตรีตำบลรัชฎาเข้าร่วมเวทีดังกล่าวด้วย แต่ยังไม่ได้รับเงินสมทบจาก อบจ. เนื่องจากจัดทำเอกสารขอรับเงินสมทบไม่ทันเวลา ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการกองทุนที่ทั้งภาคประชาชนมากเกินไป จึงทำให้เกิดการเสียโอกาส หรือแม้ว่าจะรับโอกาสได้ แต่บางกองทุนเลือกที่จะไม่รับเงินสมทบจาก อบจ. อันเพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานเชิงเอกสาร รายงานผลการดำเนินงานหลังรับเงินสมทบแล้ว ความยากลำบากยุ่งยากในการจัดทำเอกสารทั้งก่อนรับและหลังรับเงินแล้ว การตีความที่ไม่ชัดเจน ประเด็นสมทบ 1 : 1 : 1 และการสมทบที่มาจาก อบต. หรือเทศบาลแล้ว จะเกิดความซ้ำซ้อนหรือไม่ ถ้ารับการสมทบจาก อบจ. อีกแห่ง ปัญหาเหล่านี้ทำให้มีการหารือหาทางออกในที่ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2556 ณ เทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยมีผู้แทนจาก อบท. จังหวัดภูเก็ต ร่วมหารือกันซึ่งจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดเดียวที่ประสบกับปัญหาเรื่องนี้ การแก้ไขปัญหาจึงควรพร้อมใจกันในการจัดการ โดยภาคส่วนต่างๆ ต้องเข้ามามีบทบาท มีหน่วยงานกลางที่เชื่อมประสานให้เกิดการประชุมร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย จิตสุชน และ

ความ [4] ที่กล่าวว่าสังคมไทยต้องรับภาระ และพร้อมใจกันในการจัดการโดยส่วนต่างๆต้องเข้ามามีบทบาทไม่ว่าจะเป็นชุมชนภาคธุรกิจองค์กรไม่แสวงหากำไร เป็นต้น

อีกประการหนึ่ง คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ทักษะในการบริหารจัดการ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นงานที่ถูกลงตัวให้ต้องดำเนินการกองทุน ความพร้อม ความตั้งใจ ความเต็มใจที่จะดำเนินงานจึงน้อย การผลักดันส่งเสริมสนับสนุนด้านความรู้ ทักษะ จากเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน กองสวัสดิการสังคม ของ อบต. เทศบาล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องยังทำงานแยกส่วนกัน ตอบรับเฉพาะนโยบายหน่วยงานของตนเอง ขาดการประสานงานอย่างจริงจัง การจัดตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการเพื่อทำงานด้านสวัสดิการสังคม และสวัสดิการชุมชน เป็นการจัดตั้งตามระเบียบของทางราชการ การเชื่อมประสานทำงานร่วมกัน บรรลุเป้าหมายร่วมกัน จึงเกิดขึ้นได้ยาก แต่หน่วยงานต่างบรรลุเป้าหมายของตนเอง แต่เป้าหมายรวมที่จะขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนให้เติบโต มั่นคง ยั่งยืนจึงเกิดขึ้นได้ยาก กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ตจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ประเภทแรกเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับดี ที่ช่วยเหลือตนเองได้ดี ทำงานสนองนโยบายทุกระดับได้ ได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ซึ่งมีจำนวนไม่มากในจังหวัดภูเก็ต ประเภทที่สองเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับปานกลาง ที่ช่วยเหลือตนเองได้ระดับหนึ่ง ยังไม่สามารถทำงานสนองนโยบายของทุกระดับได้ ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การเชื่อมประสานกับภาคท้องถิ่น ภาคประชาชน มีน้อย และประเภทสุดท้ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับต้องดูแล การพึ่งตนเองมีน้อยมาก ขาดการบริหารจัดการที่ดี ไม่เชื่อมประสานกับภาคส่วนต่างๆ ทำงานแยก

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา จังหวัดภูเก็ต คณะวิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของพื้นที่สวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ต ศึกษากระบวนการบริหารจัดการที่ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ตประสบความสำเร็จ และเพื่อพัฒนาศักยภาพสวัสดิการชุมชนจังหวัดภูเก็ตเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นการวิจัยประยุกต์ สาขารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีขอบเขตการวิจัย ศึกษาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล 3 แห่งของจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกระถิน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวิชิต และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลรัชฎา เป็นการศึกษาประเด็นประวัติชุมชน ฐานคิด ที่มาการก่อเกิดสวัสดิการชุมชน ฐานกิจกรรมเดิมที่เชื่อมโยงสู่การจัดสวัสดิการ รูปแบบการจัดสวัสดิการ ขั้นตอน วิธีการ ผลที่เกิดขึ้น การประสานงาน/สนับสนุนจากหน่วยงานภาคี โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ช่วงเดือนมกราคม - ธันวาคม 2555

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ควรมีนโยบายการส่งเสริมสนับสนุน พัฒนา งานสวัสดิการสังคมงานสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการกัน
2. เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด ควรมีนโยบายส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนของจังหวัดวางแผนพัฒนาพื้นที่สวัสดิการชุมชนของจังหวัดเป็นระบบ ต่อเนื่อง

3. ผู้นำชุมชน ผู้นำภาคท้องถิ่น ผู้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีแนวทางพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลที่รับผิดชอบร่วมกัน โดยประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการทั่วไป

1. ควรพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจสวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์กองทุนสวัสดิการชุมชน และพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนให้กับคณะกรรมการในรูปของเครือข่ายระดับจังหวัด เพื่อสร้างพลังร่วมในการทำงานร่วมกัน
2. บูรณาการงานสวัสดิการชุมชนเข้ากับงานพัฒนาด้านอื่นๆ ของตำบล บูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอุดมศึกษา เพื่อสร้างเยาวชน และชักชวนนักวิชาการให้เข้ามาทำงานร่วมกับกองทุน
3. ควรบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของประชาชน ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการที่มีคุณสมบัติที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ บริหารเงินโปร่งใส บริหารงานอย่างมืออาชีพ
4. เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด ควรศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับกองทุนสวัสดิการชุมชนต่างๆ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ทันเวลา และควรสร้างความร่วมมือระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชน

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาสังเคราะห์การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน โชนอันตมามัน กรณีศึกษา จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่
2. การศึกษาสังเคราะห์ ถอดบทเรียนระบบสวัสดิการชุมชน จังหวัดภูเก็ตที่ประสบผลสำเร็จ
3. การศึกษาสังเคราะห์ ถอดบทเรียนพื้นที่ต้นแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่ประสบผลสำเร็จด้านต่างๆ กรณีศึกษา พื้นที่ต้นแบบของภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกภาคใต้
4. การศึกษาบทบาทที่เหมาะสมของผู้นำชุมชนในการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนแบบมีส่วนร่วม
5. การพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ที่ทำงานสวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชน

8. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา จังหวัดภูเก็ต ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต คณะวิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภา กาหทัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ที่มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ชีรวัฒน์ นิจเนตร นักวิชาการที่จุดประกายการศึกษาวิจัยที่มีแบบแผน ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาวิจัยสวัสดิการสังคม สร้างสรรค์ผลงานวิชาการที่มีคุณค่า ทำให้นักวิจัยได้ศึกษาค้นคว้า

ขอขอบคุณคณะทำงานและคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ กองทุนสวัสดิการสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ศึกษาวิจัย 3 พื้นที่ ซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัยกับการทำงานพัฒนาด้านสวัสดิการชุมชน ในฐานะภาคีเครือข่ายภาครัฐ ขอขอบคุณ ผู้นำชุมชน ผู้นำภาคท้องถิ่น ประชาสังคม และประชาชน ของพื้นที่ศึกษาวิจัย 3 พื้นที่ที่เข้าร่วมในกิจกรรม

การศึกษาวิจัย ในฐานะภาคีเครือข่ายภาคชุมชนและภาคท้องถิ่น
ความสำเร็จในการทำงานวิจัยครั้งนี้ เกิดจากการตระหนักถึงบทบาท
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ในฐานะมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น
คณะวิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณาจารย์และนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ
สาขาวิชานิติศาสตร์

9. การอ้างอิง

- [1] คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
สำนักงาน. (2555). แนวคิดหลักการพัฒนาประเทศ. สืบค้น
เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 [Online]. เข้าถึงได้จาก
<http://www.nesdb.go.th>
- [2] มนตรา พงษ์นิล, ผศ. (2553). การพัฒนาความมั่นคงของ
กองทุนสวัสดิการชุมชน จังหวัดพะเยา. เชียงใหม่ :
ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- [3] ราชภัฏภูเก็ต,สถาบัน. (2545). รายงานการวิจัยประเมินผล
จังหวัดทดลองแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา กรณีจังหวัด
ภูเก็ตและพังงา. กรุงเทพฯ : หจก. เจ เอ็น ที.

- [4] สมชัย จิตสุชน, ดร. และคณะ. (2554). **สู่ระบบสวัสดิการ
สังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. 2560**. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- [5] คณะวิจัยคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. (2547). รายงาน
การศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษา ทิศทางและรูปแบบ
การจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [6] อภิญญา เวชยชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2547).
**สวัสดิการสังคม ฉบับชาวบ้าน แนวคิด นโยบาย
แนวทางปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.